

BOUWHISTORISCHE VERKENNING

Adres: Haddingestraat 36, Groningen
Status: BBP
Periode: 21 oktober 2004
Onderzocht door: J.A. van der Hoeve, T. Tel en H. Wierts.
Auteur: J.A. van der Hoeve
Datum: 20 november 2004, toevoeging afbeeldingen 20 april 2007

Inleiding

Deze bouwhistorische verkenning is uitgevoerd in het kader van het project Bouwhistorische inventarisatie en verkenning van de binnenstad van Groningen. Dit is het eerste project in het kader van de cultuurhistorische inventarisatie van het hele grondgebied van de gemeente Groningen die tot doel heeft de cultuurhistorische kwaliteiten in beeld te brengen.

De bouwhistorische verkenning bevat een korte schets van de bouwgeschiedenis van het pand, een beschrijving van het interieur en het exterieur en een waardestelling. Het onderzoek richt zich in hoofdzaak op het gebouw zelf, waarbij in beperkte mate gebruik is gemaakt van schriftelijke bronnen en oud kaartmateriaal. De bouwgeschiedenis wordt daarom in hoofdlijnen weergegeven. Ook is het mogelijk dat achter de huidige voorzetwanden en verlaagde plafonds oudere constructies en interieurafwerkingen verborgen zitten.

Voor het onderzoek naar de bouwgeschiedenis is gebruik gemaakt van het bouwdoos van de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken van de Gemeente Groningen.

SITUERING/ STRUCTUUR

Haddingestraat 36 ligt in het bouwblok omsloten door de Haddingestraat (westzijde), Pelsterdwarstraat (noordzijde), Pelsterstraat (oostzijde) en Nieuwstad (zuidzijde). Het pand maakt deel uit van een lange rij ondiepe panden (Haddingestraat 28 - 42, voorheen waarschijnlijk Haddingestraat 26 - 42), gelegen op de smalle strook grond ten westen van het Pelstergasthuis. Voor- en achtergevels van deze panden liggen in één lijn, afgezien van enkele secundaire aanbouwen. Direct achter deze panden staat een rij huizen van het Pelstergasthuis.

Haddingestraat 36 is een betrekkelijk klein woonhuis, bestaande uit één bouwlaag met een zadeldak (evenwijdig aan de straat). Achter het pand bevindt zich een kleine binnenplaats.

BOUWGESCHIEDENIS

Haddingestraat 36 maakt deel uit van een rij eenlaagswoningen of kamers, ter plaatse van de huidige panden Haddingestraat 26 - 42. De samenhang van deze panden valt niet alleen te herleiden uit de bouwmassa, maar ook uit de kapconstructie.¹ De nummering van de eikenhouten spanten en sporenparen liep door over alle genoemde panden. In de oorspronkelijke opzet waren de woningen hoogstwaarschijnlijk georiënteerd op de binnenplaats van het Pelstergasthuis, hetgeen betekent dat de huidige achtergevel dus aanvankelijk een voorgevel was. Deze gevel bezat in eerste opzet een getoogde deur (mogelijk met een afzonderlijk bovenlicht) en een kloostervenster. Vermoedelijk was de gevel aan de zijde van de Haddingestraat blind of nagenoeg blind. Op grond van het metselwerk in voor- en achtergevel (tienlagenmaat: 90-92 cm), de balklaag en de eikenhouten kapconstructie worden deze huizen gedateerd in de 15de eeuw.

In de 17de eeuw behoorden de huizen Haddingestraat 26-42 klaarblijkelijk niet meer tot het Pelstergasthuis. Op de vogelvluchtplattegrond van Haubois (1643) is namelijk zichtbaar dat er pal achter de rij huizen aan de Haddingestraat een tweede rij huizen staat, behorend bij het Pelstergasthuis. De oriëntatie van de eerstgenoemde rij huizen moet zijn gedraaid, waarbij de achtergevels aan de Haddingestraat zijn verbouwd tot voorgevels. Op de kaart van Haubois zijn aan de straatzijde deuren en vensters zichtbaar. Achter deze huizen was nog slechts een reeks smalle binnenplaatsjes over.

¹ In Haddingestraat 38 bevinden zich de spanten V en VI. In de panden ten zuiden hiervan bevonden zich dus nog de spanten I t/m VIII. Deze stonden in de panden Haddingestraat 40 en 42. Hieruit kan tevens worden geconcludeerd dat het pand Haddingestraat 44 niet tot deze rij eenkamerwoningen behoorde. Immers, in dat geval is het aantal spanten te gering. De noordelijke beëindiging van de rij valt niet meer vast te stellen, omdat het pand Haddingestraat 26 is vernieuwd. Op grond van de afbeelding op de vogelvluchtplattegrond van Groningen door Haubois (1643) bestaat het vermoeden dat de rij aanvankelijk doorliep tot en met Haddingestraat 26.

De woningen zijn kennelijk uitgegeven aan particulieren, waarna elk pand zijn eigen ontwikkeling doormaakte. Door de veelheid aan verbouwingen valt de oorspronkelijke samenhang van deze woningen nu niet of nauwelijks meer te herkennen.

Uitsnede uit de kaart van Haubois uit omstreeks 1643 met daarop aangegeven het Pelstergasthuis. De Haddingestraat is onder zichtbaar met ten oosten daarvan een lange rij eenlaagse huizen. Het noorden is op deze kaart links.

Haddingestraat 36 is waarschijnlijk in de 19de eeuw gemoderniseerd, waarbij onder meer nieuwe vensters in de voorgevel zijn geplaatst. Wellicht kreeg de voorgevel bij die gelegenheid ook een gepleisterde afwerking. In 1923 werd vergunning verleend voor de inrichting van een zolderkamer. In 1985 is het pand gerestaureerd door de Stichting Stadsherstel, naar een ontwerp van het architectbureau Groenhof & Van der Veen. Daarbij zijn onder meer de indeling, trap en interieurafwerking geheel vernieuwd. De balklaag boven de begane grond en de kap zijn hersteld. Vensters en deuren zijn vernieuwd. Waarschijnlijk is de voorgevel bij deze gelegenheid ontleisterd om het 15de-eeuwse metselwerk in het zicht te brengen.

BESCHRIJVING

gevels

De voorgevel is een eenlaags lijstgevel, uitgevoerd in schoon metselwerk van 15de-eeuwse baksteenmoppen (tienlagenmaat: 91½-92 cm). Opmerkelijk is het grote aantal brokken en koppen, vermoedelijk als gevolg van diverse verbouwingen. Onder de gootlijst is een strook (19de-eeuws) pleisterwerk aanwezig, die gehandhaafd is bij de ontleistering van de gevel in 1985. De plint is voorzien van een (nieuwe) gepleisterde afwerking. De gevel bevat een deurkozijn met een voordeur en een bovenlicht (links) en twee vensters met zesruitsschuiframes (midden en rechts). Opmerkelijk is het ontbreken van rollagen boven de vensteropeningen. De beide vensters zijn bij de restauratie van 1985 vernieuwd naar laat-19de-eeuws model. De vroeg-20ste-eeuwse voordeur is waarschijnlijk van elders betrokken.

De achtergevel is een eenlaags langgevel, uitgevoerd in schoon metselwerk van baksteenmoppen met een gele, lichtrode en bleekrode kleur (baksteenformaat: 29-30½ x 13-14½ x 7-8 cm, tienlagenmaat:

90 cm). Het metselverband vertoont een afwisseling van lagen koppen en lagen strekken. Over de gehele gevel zijn sporen van kalkpleisterwerk zichtbaar. Vermoedelijk is deze afwerking pas bij de restauratie van 1985 verwijderd. Opvallend verder is de grote dikte van de muur, namelijk anderhalfsteens (circa 57 cm).

De achtergevels van Haddingestraat 36 en naastgelegen panden (linker foto) en een bouwspoor van een ontlastingsboog van een vroegere deur.

Deze gevel bezat oorspronkelijk een deur met een klein zelfstandig bovenlicht, beide voorzien van een segmentboogvormige ontlastingsboog. Waarschijnlijk bevond zich daarnaast een venster. Daarvan zijn echter geen sporen meer zichtbaar, mogelijk mede als gevolg van latere herstellingen. De huidige deur stamt uit de late 20ste eeuw (1985). Deze deur doorsnijdt het bouwspoor van de oude deur. Daarentegen is het bovenlicht in ere hersteld.

beschrijving per bouwlaag

De begane grond is sinds de restauratie van 1985 een ongedeelde ruimte, slechts voorzien van een klein entreeportaalje. De zoldering bestaat uit een drietal eikenhouten balken, ribben (dwarsbalkjes) en vloerdelen. De buitenste balken liggen vrij van de kopgevels, zodat er geen aparte raveling noodzakelijk is voor het rookkanaal van de schouw tegen de rechter zijgevel. De middelste balk, de raveling voor de trap (links achter), alle ribben en de vloerdelen zijn vernieuwd. Vermoedelijk zijn de ribben een restant van de oorspronkelijke bakstenen vloer, zoals deze nog zichtbaar is in het pand Haddingestraat 38.

Op de zolder is het spant van de oorspronkelijke kapconstructie behouden gebleven, dat aan de voorzijde is genummerd met een VII. Dit spant kan worden omschreven als een schaargebint met sterk geknikte krommers, korbeels en gebogen windschoren. Ter plaatse van de verbindingen zijn kraslijnen herkenbaar. Haaks op spanten liggen de wurmten, de dragers voor de sporen. Enkele windschoren zijn verwijderd. Wel zijn op de wurmten de aansluitingen voor de verdwenen windschoren herkenbaar. Het wurmt aan de voorzijde heeft verder nog een gat voor een windschoor van spant VI, gesitueerd in het

buurpand aan de rechterzijde (Haddingestraat 38). Hieruit kan worden opgemaakt dat deze zolders oorspronkelijk in open verbinding met elkaar stonden. Tussen de panden Haddingestraat 34 en 36 was daarentegen vanouds sprake van een tussenmuur of brandmuur, zoals herkenbaar op de vloering. Op het zolderniveau zijn alle sporen vernieuwd (in tegenstelling tot het vloeringniveau). Verder zijn de indeling en interieur-afwerking van de zolder geheel vernieuwd in 1985.

Foto boven: de balklaag boven de begane grond.
Links een 15e eeuwse eikenhouten gebint.

De vloering is slechts bereikbaar via een laddertrapje. Op dit niveau zijn de originele eikenhouten sporenparen met hanenbalken behouden gebleven, genummerd van 26 t/m 31. De aansluitingen van de hanenbalken op de sporen zijn geborgd door steeds één toognagel en één ijzeren nagel. In de nok is

sprake van halfhouts verbindingen, elk voorzien van één toognagel. Het strikspoor aan de noordzijde is vernieuwd (nummer 31). De woningscheidende wand tussen de panden Haddingestraat 34 en 36 stamt mogelijk nog uit de bouwtijd (baksteenformaat: 29-30 x ... x 6½-7½ cm).

WAARDESTELLING

Haddingestraat 38 heeft hoge monumentwaarden als herkenbaar onderdeel van een rij (15de-eeuwse) kameren, aanvankelijk hoogstwaarschijnlijk onderdeel van het Pelstergasthuis. Het casco heeft hoge monumentwaarden, vanwege de bouwhistorische betekenis van de gevels, balklaag en kap die tot de oorspronkelijke opzet behoren. Aan de hand van de bouwsporen valt de oorspronkelijke indeling van de achtergevel nog te herkennen.

AANBEVELINGEN

Voor een nadere datering van deze rij huizen is dendrochronologisch onderzoek wenselijk.

Bijlage: uittreksel bouwdoossier van de Dienst RO/EZ van de gemeente Groningen.

Adres : **Haddingestraat 36**
Bouwdoosiernummer : B 10522
D.I.V. bezoek : 8 juni 2004

1923

L. Oomkes krijgt een vergunning voor het maken van een zolderkamer.

1929

Het tonnenstelsel wordt opgeheven. De bestaande privaten worden voorzien van een inrichting tot waterspoeling en het afvoeren van de faecaliën naar het riool van de gemeente.

1984

Er wordt een plan gemaakt voor rehabilitatie van Haddingestraat 36. Stichting Stadsherstel is de opdrachtgever. Plan en bestek zijn aanwezig in het bouwdoossier. Groenhof en van der Veen zijn de architecten van het plan. De belangrijkste geplande ingrepen bestaan uit het slopen van een deel van de sporen, muurplaten en borstwering, scheidingswanden begane grond, trap naar verdieping, begane grond vloer en deels plafonds. Er wordt een vergunning verleend voor het veranderen van de woning. De bouwkosten bedragen f 46.000,-.

H. Wierts